

Ministerieel besluit tot definitieve opheffing van de bescherming als monument en stadsgezicht van de Reclamemuurschildering Cigarettes Marouf in Gent

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.1, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 (artikel 6.2.3 tot en met 6.2.7);

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de opheffing van de bescherming als monument en als stadsgezicht werd onderzocht. De bevindingen van dit onderzoek zijn opgenomen in een opheffingsdossier;
- het voorlopig opheffingsbesluit werd getekend op 31 januari 2022 en werd bij uittreksel gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt op 1 april 2022;
- de zakelijkrechthouders zijn op de hoogte gebracht van de voorlopige opheffing;
- de Stad Gent organiseerde een openbaar onderzoek van 1 maart 2022 tot en met 31 maart 2022;
- de behandeling van de adviezen en bezwaren is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

De Reclamemuurschildering 'Cigarettes Marouf' is een monumentale reclamemuurschildering aangebracht op de wachtgevel van een burgerhuis aan de Prinses Clementinalaan 205-213, nabij het Sint-Pietersstation in Gent.

De reclamemuurschildering en het aanpalend perceel werden op 16 december 2014 respectievelijk beschermd als monument en als stadsgezicht bij ministerieel besluit tot bescherming als monument van de zijgevel met reclamemuurschildering voor 'Cigarettes Marouf' met bijbehorend stadsgezicht in Gent.

Het algemeen belang gevormd door de erfgoedwaarden wordt in het beschermingsbesluit als volgt omschreven:

- de historische waarde:
 - de reclamemuurschildering voor 'Cigarettes Marouf' valt op basis van bedrijfsgegevens en stilistische kenmerken te dateren in de jaren 1920. Ze is goed bewaard en duidelijk herkenbaar. Door haar ligging vlak bij het Gentse Sint-Pietersstation was ze in de periode waarin ze werd aangebracht zichtbaar vanop de perrons en de ruime stationsomgeving, wat haar een hoge historische beeldbepalende waarde geeft;
 - reclamemuurschilderingen zijn een zeer specifiek, succesvol en in ons land een vrij kortstondig aangewend medium binnen de reclamebranche. Ze illustreren de opkomst van de hedendaagse consumptiemaatschappij, waar massaproductie en massadistributie samengaan met grootschalige reclame en waar bekend worden en bekend blijven voor bedrijven, merken en producten van levensbelang is. Ook de firma 'Cigarettes Egyptiennes Marouf Matossian', wendde een uitgebreid reclamearsenaal aan, waar de reclamemuurschildering een onderdeel van uitmaakte;
 - door hun ligging, zichtbaarheid en over het algemeen grote formaat bepaalden reclamemuurschilderingen mee het uitzicht van onze Vlaamse steden en gemeenten gedurende de belle époque en het interbellum - getuige de maatschappelijke tegenreactie die ontstond. Vandaag zijn ze op enkele uitzonderingen na uit het straatbeeld zijn verdwenen. Reclamemuurschilderingen met een figuratieve voorstelling zijn uiterst zeldzaam geworden;
 - de reclamemuurschildering 'Cigarettes Marouf' aangebracht op de zijgevel van de Prinses Clementinalaan 205-213 in Gent, is bijgevolg een voor Vlaanderen zeer zeldzaam voorbeeld van een goed bewaarde en leesbare historische reclamemuurschildering met figuratieve uitwerking. De reclamemuurschildering verwijst naar de firma 'Cigarettes Egyptiennes Marouf Matossian'. Deze firma, actief in Brussel van 1920 tot 1933, importeerde en produceerde Egyptische sigaretten, op dat ogenblik een internationaal bijzonder gesmaakt luxeproduct. In Europa domineerden de geïmporteerde Egyptische sigaretten tot 1914 de markt. In de jaren na de Eerste Wereldoorlog werden in Europa fabrieken opgericht die ter plaatse Egyptische sigaretten produceerden. Naast Duitsland stond vooral de Benelux hiervoor bekend. De reclamemuurschildering is aldus een unieke getuige uit periode dat de sigaret, en in het bijzonder de 'Cigarette Egyptienne', ons land en de wereld veroverde;
 - de iconografie van de sigarettenreclame en de 'merchandising' was in de jaren 1920 op het Oosten en op Egypte gericht: 'Make it look Egyptian' was de opdracht voor menig graficus en ontwerper. De reclamemuurschildering 'Cigarettes Egyptiennes Marouf' refereert naar de thematiek van prinses Saamchedinne uit de opera Marouf van Henri Rabaud. De bijpassende Egyptisch/Oosters geïnspireerde iconografie is een voor Vlaanderen zeldzaam, waardevol en typerend publiek zichtbaar voorbeeld van de internationale egyptomanie van de jaren 1920. Stilistisch is 'prinses Saamchedinne' uit de reclamemuurschildering weergegeven als een ware Egyptisch prinses uit de 'jazz-age'. Op die manier sluit ze aan bij de ruimere internationale, maatschappelijke en culturele belangstelling - de 'gekke' - die er op dat ogenblik bestond voor alles wat Egyptisch was. Als sigarettenreclame in egyptiserende art-decostijl past de reclamemuurschildering dan ook perfect in haar ontstaansperiode;

- de sociaal-culturele waarde:
 - gedurende de hele twintigste was de sigaret een fenomeen dat bijna alomtegenwoordig was in onze Westerse cultuur en maatschappij. Sigaretten roken was decennialang een sociaal bindmiddel of net een manier voor een individu om te rebelleren of zich te onderscheiden van de rest. De reclamemuurschildering voor 'Cigarettes Marouf' is een unieke, publiek zichtbare getuige uit de beginperiode van de opkomst van de sigaret.

Het agentschap Onroerend Erfgoed onderzocht op 23 april 2021 in samenwerking met Monumentenwacht Vlaanderen vzw en UAntwerpen de huidige toestand van de reclamemuurschildering Cigarettes Marouf, Prinses Clementinalaan 205-213 in Gent. Hierbij werd vastgesteld dat de muurschildering op enkele vage sporen na volledig onleesbaar is en dat de verflaag door aantasting nagenoeg volledig verloren is gegaan. De reclamemuurschildering bevindt zich in een algehele slechte toestand, zowel wat de verflaag als de drager betreft. De bakstenen wachtgevel vertoont op verschillende plaatsen barsten. Het voegwerk is verzand en spoelt uit. De originele verflaag is poederig en vertoont opstuwingsen. Op verschillende plaatsen werd er voortgezet materiaalverlies vastgesteld. De erfgoedwaarden die aan de grondslag liggen van de bescherming worden in belangrijke mate gemotiveerd vanuit het materieel voorkomen van de schildering en de visueel waarneembare kwaliteiten, in het bijzonder de stilistische kenmerken die haar terugbrengen tot de jaren 1920.

De reclamemuurschildering is momenteel nagenoeg volledig onleesbaar, waardoor de erfgoedwaarden verloren zijn gegaan. Het onderzoek wees uit dat een restauratie van de schildering of een consolidatie van de verfresten de erfgoedwaarden van het monument niet meer kunnen herstellen.

De bescherming van de reclamemuurschildering Cigarettes Marouf, Prinses Clementinalaan 205-213, als monument met ondersteunend stadsgezicht wordt opgeheven, omdat de erfgoedwaarden van het beschermde goed onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. Het ministerieel besluit van 16 december 2014 tot bescherming als monument van de zijgevel met reclamemuurschildering voor 'Cigarettes Marouf' met bijbehorend stadsgezicht in Gent, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 16 februari 2015, wordt opgeheven.

Art. 2. Het beschermde goed, Reclamemuurschildering Cigarettes Marouf met bijhorend ondersteunend stadgezicht, waarvan de bescherming wordt opgeheven, bevindt zich op het perceel met de volgende kadastrale gegevens: Gent, 9de afdeling, sectie I, perceelnummers 649R (deel) en 652L2 (deel).

Het plan met de aflijning en de plaats van de aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het beschermde onroerend goed waarvan de bescherming wordt opgeheven, wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE